Linjegeometri

Kristian Ranestad

3. Januar 2006

Hva er en konveks mengde med punkter?

En punktmengde er konveks dersom alle linjestykkene med endepunkter i mengden er helt inneholdt i mengden.

Eksempler:
Et linjestykke (den konvekse punktmengden **utspent av** endepunktene).

En trekant (den konvekse punktmengden utspent av hjørnepunktene.)

Hva er en konveks mengde med linjer?
Hvilke linjer ligger mellom to linjer?

Gir dette mening?

Definisjon

Vi må avgrense oss til **stigende** linjer.

Med koordinater: Hver linje har en retningsvektor med koordinater.

En linje der alle koordinatene til retningsvektoren er positive kalles stigende.

En linje i planet er derfor stigende dersom den har positivt stigningstall.

En **ramme-konveks** mengde av stigende linjer i planet er mengden av stigende linjer som treffer hvert rektangel i en gitt mengde av akse-parallelle rektangler.

(Et **akse-parallelt** rektangel har sidekanter parallelle med koordinataksene.)

Den ramme-konvekse mengden av linjer utspent av en samling stigende linjer i planet er alle de linjene som treffer alle de akse-parallelle rektanglene som igjen treffer de opprinnelige linjene.

Eksempel: Intervall av linjer i planet

De linjene som "ligger mellom" to stigende linjer som skjærer hverandre i planet, er alle de linjene gjennom skjæringspunktet som har positivt stigningstall mellom stigningstallene til de to opprinnelige linjene.

Eksempel: Intervall av linjer i rommet

For to stigende linjer L_1 og L_2 i rommet, hvilke linjer ligger mellom disse?

Der er tre linjestykker i rommet som er parallelle med koordinataksene og som har endepunkt på de to linjene.

De linjene som "ligger mellom" L_1 og L_2 er alle linjene som treffer disse tre linjestykkene.

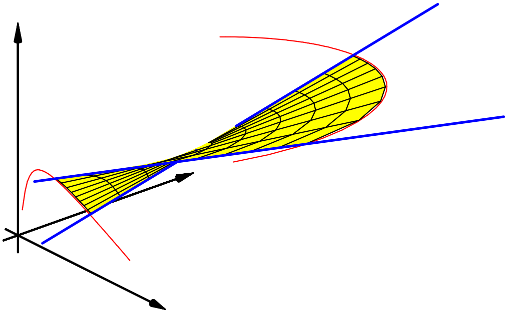

Figure: Intervall av linjer

Plücker koordinater

En linje ℓ i 3-rommet er bestemt av et punkt $p = (x_1, x_2, x_3)$ på ℓ og en retningsvektor $v = (v_1, v_2, v_3)$.

Legg merke til at vi kan erstatte p med $p + \lambda v, \quad \lambda \in \mathbb{R}$, mens v kan erstattes med $\mu v, \quad \mu \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$.

Så hvis vi fikserer en koordinat for p og en for v har vi 4 "frie" parametere, mengden av linjer i rommet er 4-dimensional.

2x2 underdeterminantene i matrisen

$$\begin{pmatrix} 1 & x_1 & x_2 & x_3 \\ 0 & v_1 & v_2 & v_3 \end{pmatrix}$$

bestemmer ℓ og er entydige opp til multiplikasjon med skalar. Disse er de berømte Plücker koordinatene til linja ℓ:

$$p_{01} = v_1, p_{02} = v_2, p_{03} = v_3,$$

$$p_{12} = x_1 v_2 - x_2 v_1, p_{13} = x_1 v_3 - x_3 v_1, p_{23} = x_2 v_3 - x_3 v_2$$

Dersom $v_1 = 0$, så er linja parallell med planet gjennom 2. og 3. aksen. I fortsettelsen ser vi bort fra disse linjene. Da kan vi sette $v_1 = 1$, og Plücker koordinatene blir

$$p_{01} = 1, p_{02} = v_2, p_{03} = v_3,$$

$$p_{12} = x_1 v_2 - x_2, p_{13} = x_1 v_3 - x_3, p_{23} = x_2 v_3 - x_3 v_2$$

og er entydige for linja.

Mengden av linjer er 4-dimensional.

Antall variable Plücker koordinater $p_{02}, \dots, p_{23}$ er imidlertid 5. Derfor vil ikke alle 5-tupler bestemme en linje.

Dette kan forklares ved at Plücker koordinatene til ei linje tilfredstiller en kvadratisk relasjon:

$$p_{01}p_{23} - p_{02}p_{13} + p_{03}p_{12} = 0$$

Grassmannen av linjer

Mengden av linjer, kalt Grassmannen av linjer, er ikke en konveks mengde i rommet av Plücker koordinater.

Cremona koordinater

Cremona koordinatene (y, w) til ei linje ℓ som ikke er parallell med noe koordinatplan, er definert på følgende måte

$$y_1 = \frac{x_1}{v_1}, y_2 = \frac{x_2}{v_2}, y_3 = \frac{x_3}{v_3}$$

$$w_1 = \frac{1}{v_1}, w_2 = \frac{1}{v_2}, w_3 = \frac{1}{v_3}$$

Legg merke til at

$$(y_1, y_2, y_3) \sim (y_1, y_2, y_3) + \lambda(1, 1, 1)$$

og

$$(w_1, w_2, w_3) \sim (\mu w_1, \mu w_2, \mu w_3)$$

Cremona-konveksitet

Ved å kreve $y_1 + y_2 + y_3 = 0$ and $w_1 + w_2 + w_3 = 1$, blir koordinatene entydige.
Da danner Cremona koordinatene til linjer en 4-dimensional (lineær) konveks mengde i rommet av 6-tupler.

Nå kan vi definere:
En mengde med stigende linjer er **Cremona-konveks** dersom mengden av Cremona koordinater er konveks.

Setning

En mengde av stigende linjer som er ramme-konveks er også Cremona-konveks.

For å forstå Cremona koordinatene bedre foretar vi et bytte av Plücker koordinatene:

$$q_{01} = \frac{1}{p_{01}}, q_{02} = \frac{1}{p_{02}}, q_{03} = \frac{1}{p_{03}}$$

og

$$q_{12} = \frac{p_{12}}{p_{01}p_{02}}, q_{13} = \frac{p_{13}}{p_{01}p_{03}}, q_{23} = \frac{p_{23}}{p_{02}p_{03}}.$$

Legg merke til at de nye koordinatene er nesten de samme som Cremona-koordinatene

$$q_{01} = w_1, q_{02} = w_2, q_{03} = w_3$$

og

$$q_{12} = y_1 - y_2\,, q_{13} = y_1 - y_3\,, q_{23} = y_2 - y_3$$

og dersom en deler Plücker relasjonen

$$p_{01}p_{23} - p_{02}p_{13} + p_{03}p_{12} \;=\; 0$$

på $p_{01}p_{02}p_{03}$ blir denne til en lineær relasjon

$$q_{23} - q_{13} + q_{12} \;=\; 0\,.$$

La ℓ være en linje med punkt og retningsvektor gitt ved henholdsvis første og andre rad i matrisen

$$\begin{pmatrix} 0 & -p_{12} & -p_{13} \\ 1 & p_{02} & p_{03} \end{pmatrix}$$

To lineære ligninger som bestemmer linja ℓ er da

$$b_2(\ell) = \frac{p_{12}}{p_{02}} - x_1 + \frac{1}{p_{02}} x_2 = q_{12} - x_1 + q_{02} x_2$$

og

$$b_3(\ell) = \frac{p_{13}}{p_{03}} - x_1 + \frac{1}{p_{03}} x_3 = q_{13} - x_1 + q_{03} x_3$$

En hyperboloide

Gitt 2 linjer ℓ_1, ℓ_2, danner vi matrisen

$$M(\Gamma) = \begin{pmatrix} b_2(\ell_1) & b_3(\ell_1) \\ b_2(\ell_2) & b_2(\ell_2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} q_{12} - x_1 + q_{02}x_2 & q_{13} - x_1 + q_{03}x_3 \\ q'_{12} - x_1 + q'_{02}x_2 & q'_{13} - x_1 + q'_{03}x_3 \end{pmatrix}$$

og determinanten til denne matrisen definerer den hyperboloiden som linjene mellom ℓ_1 og ℓ_2 ligger på.

Hva kan dette brukes til?

Helly's setning (1923)

Setning

Hvis der er et felles punkt for hvert utvalg av 3 i en mengde av konvekse delmengder i planet, da har hele familien av konvekse mengder et felles punkt.

Eksempel

Hvis der er et felles punkt for hvert utvalg av 3 i en mengde av linjestykker i planet, da har hele familien av linjestykker et felles punkt.

Helly's setning (1923)

Setning

Hvis der er et felles punkt for hvert utvalg av 4 i en mengde av konvekse delmengder i rommet, da har hele familien av konvekse mengder et felles punkt.

Eksempel

Hvis der er et felles punkt for hvert utvalg av 4 i en mengde av terninger i rommet, da har hele familien av terninger et felles punkt.

Santalo's setning (1940)

Setning

Hvis hvert utvalg av 6 (eller færre) rektangler i en samling parallelle rektangler i planet har en linje som treffer alle, så fins det en linje som treffer alle rektanglene i samlingen.

(Rektanglene er parallelle dersom en kan velge koordinater slik at alle sidene er parallelle med koordinataksene.)

Grünbaum har vist at 6 er best mulig. Det fins 6 kvadrater, slik at hvert utvalg av 5 treffes av ei linje, men ikke alle 6.

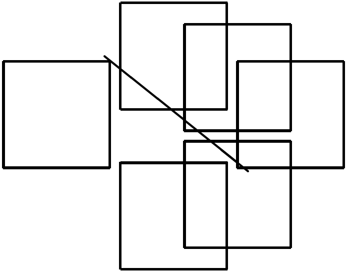

Figure: Grünbaums eksempel

$6 = 2 \cdot 3$

2 angir antall mulige fortegn til stigningstallet

3 er en mer en dimensjonen til mengden av linjer i planet.

Dersom vi kan finne et plan som parametriserer linjer med positivt stigningtall, så er Santalo's setning en variant av Helly's setning.

Santalo's setning for stigende linjer

Setning

Hvis hvert utvalg av 5 *i en samling av akse-parallelle bokser i rommet har en stigende linje som treffer alle, så har hele samlingen av bokser en stigende linje som treffer alle.*

hint: mengden av stigende linjer danner en konveks mengde i et 4-dimensionalt rom.

Takk for oppmerksomheten